

Bruselj, 3. maj 2018
(OR. en)

8578/18

AUDIO 30
FREMP 63
EDUC 143
DIGIT 85

SPREMNI DOPIS

Pošiljatelj: za generalnega sekretarja Evropske komisije:
direktor Jordi AYET PUIGARNAU

Datum prejema: 26. april 2018

Prejemnik: generalni sekretar Sveta Evropske unije Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN

Št. dok. Kom.: COM(2018) 236 final

Zadeva: SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU,
EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU
REGIJ Boj proti dezinformacijam na spletu: evropski pristop

V prilogi vam pošiljamo dokument COM(2018) 236 final.

Priloga: COM(2018) 236 final

Bruselj, 26.4.2018
COM(2018) 236 final

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

Boj proti dezinformacijam na spletu: evropski pristop

1. UVOD

Izpostavljenost državljanov obsežnim dezinformacijam, vključno z zavajajočimi in povsem napačnimi informacijami, je velik izziv za Evropo.

Naše odprte demokratične družbe so odvisne od javnih razprav, ki omogočajo, da dobro obveščeni državljani izražajo svojo voljo prek svobodnih in poštenih političnih postopkov. Mediji tradicionalno igrajo ključno vlogo pri tem, da od javnih organov terjajo odgovornost za njihova dejanja, ter zagotavljanju informacij, ki državljanom omogočajo oblikovanje lastnega mnenja o družbenih vprašanjih ter dejavno in učinkovito sodelovanje v demokratični družbi. V Evropi morajo tradicionalni mediji spoštovati vrsto predpisov o nepristranskosti, pluralizmu, kulturni raznolikosti, škodljivih vsebinah, oglaševanju in sponzorirani vsebini. Demokracija v Evropski uniji temelji na obstoju svobodnih in neodvisnih medijev¹.

Danes se z internetom ni le zelo povečala količina in raznolikost novic, ki so na voljo državljanom, temveč so se tudi korenito spremenili načini, na katere državljani dostopajo do novic in na katere te novice obravnavajo. Zlasti mlajši uporabniki se vse bolj zanašajo na spletne medije kot svoj glavni vir informacij. Z lahko dostopnimi raznolikimi kakovostnimi informacijami bi lahko demokratični procesi postali bolj sodelovalni in vključujoči.

Vendar pa se nove tehnologije, zlasti prek družbenih medijev, lahko uporabijo za razširjanje dezinformacij v izjemnem obsegu ter z izjemno hitrostjo in ciljno usmerjenostjo, s čimer ustvarjajo personalizirane informacijske sfere in postajajo vplivni ojačevalci informacij za dezinformacijske kampanje.

Dezinformacije spodkopavajo zaupanje v institucije ter digitalne in tradicionalne medije, škodujejo pa tudi našim demokracijam, saj državljanom otežujejo sprejemanje informiranih odločitev. Dezinformacije pogosto podpirajo radikalne in ekstremistične ideje in dejavnosti ter ovirajo svobodo izražanja, ki je kot temeljna pravica zapisana v Listini Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljnjem besedilu: Listina)². Svoboda izražanja vključuje tako spoštovanje svobode in pluralnosti medijev kot tudi pravico državljanov do svojega mnenja ter prejemanja in širjenja informacij ali idej „brez vmešavanja javnih organov in ne glede na državne meje“.

Prednostna obveznost državnih akterjev v zvezi s svobodo izražanja in medijev je, da se vzdržijo vmešavanja in cenzure ter zagotovijo ugodno okolje za vključujočo in pluralistično javno razpravo. Zakonita, čeprav domnevno škodljiva, vsebina je na splošno zaščitena s svobodo izražanja in jo je treba obravnavati drugače kot nezakonito vsebino, ki se lahko upravičeno odstrani. Evropsko sodišče za človekove pravice je odločilo, da je to zlasti pomembno v povezavi z volitvami³.

¹ http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2016-50/2016-fundamental-colloquium-conclusions_40602.pdf.

² Člen 11 Listine. Člen 6(1) Pogodbe o Evropski uniji Listini daje zavezujoč učinek in navaja, da „ima enako pravno veljavnost kot Pogodbi“.

³ Glej npr. primer [Bowman proti Združenemu kraljestvu \(141/1996/760/961\)](http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58134) <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58134>.

Domači in tuji akterji pogosto uporabljajo masovne spletne dezinformacijske kampanje, s katerimi širijo nezaupanje in ustvarjajo napetosti v družbi, kar ima lahko resne posledice za našo varnost. Poleg tega so dezinformacijske kampanje tretjih držav, zlasti v kombinaciji s kibernetскими napadi, lahko del hibridnih groženj notranji varnosti, vključno z volilnimi postopki. Ruska vojaška doktrina na primer informacijsko vojskovanje izrecno šteje za eno svojih področij⁴.

Širjenje dezinformacij lahko z vplivanjem na javno mnenje vpliva tudi na procese oblikovanja politik. Domači in tuji akterji lahko s pomočjo dezinformacij manipulirajo politične in družbene razprave ter vedenje na področjih, kot so podnebne spremembe, migracije, javna varnost, zdravje⁵ in finance. Dezinformacije lahko tudi zmanjšajo zaupanje v znanost in empirične dokaze.

Leta 2014 je Svetovni gospodarski forum ugotovil, da hitro širjenje napačnih informacij na spletu spada med 10 najpomembnejših trendov v sodobnih družbah⁶.

V letu 2016 so združevalniki novic in iskalniki na družbenih medijih skupaj predstavljali glavni način prebiranja spletnih novic za 57 % uporabnikov v EU⁷. Družbeni mediji so glavni vir novic za tretjino mladih iz starostne skupine od 18 do 24 let⁸.

80 % Evropejcev večkrat na mesec ali še pogosteje naleti na informacije, ki so po njihovem mnenju napačne ali zavajajoče. 85 % vprašanih meni, da je to problem tudi v njihovi državi.⁹

Spletne platforme, ki distribuirajo vsebino, zlasti družbeni mediji, platforme za izmenjavo videov in iskalniki igrajo ključno vlogo pri širjenju in ojačevanju dezinformacij na spletu. Te platforme zaenkrat niso sorazmerno ukrepale in se niso uspešno soočile z izzivom, ki jih predstavljajo dezinformacije in manipulativna uporaba infrastrukture platform. Nekatere od njih so izvedle omejene pobude za zajezitev širjenja dezinformacij na spletu, vendar le v majhnem številu držav in za majhen delež uporabnikov. Poleg tega obstajajo resni dvomi o tem, ali platforme svojim uporabnikom nudijo zadostno zaščito pred nepooblaščenno uporabo njihovih osebnih podatkov s strani tretjih oseb. Primer tega so nedavna razkritja v zvezi s Facebookom in podjetjem Cambridge Analytica, ki jih trenutno preiskujejo organi za varstvo podatkov, šlo pa naj bi za pridobitev osebnih podatkov milijonov uporabnikov družbenih medijev iz EU, ki so bili zlorabljeni v okviru volitev.

Porast dezinformacij in resnost grožnje sta spodbudili tudi ozaveščenost in povečali zaskrbljenost v civilni družbi, tako v državah članicah EU kot širše. Evropski svet je marca 2015 visokega predstavnika pozval, naj pripravi akcijski načrt za odziv na sedanje

⁴ <https://www.rusemb.org.uk/press/2029>.

⁵ Na področju nezaupanja v cepljenje Komisija predlaga priporočilo Sveta, vključno s specifičnimi ukrepi za spremljanje dezinformacij na tem področju in boj proti njim. Glej COM(2018) 245/2.

⁶ <http://reports.weforum.org/outlook-14/top-ten-trends-category-page/10-the-rapid-spread-of-misinformation-online/>.

⁷ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/eurobarometer-internet-users-preferences-accessing-content-online>.

⁸ *Digital News Report 2017* (Poročilo o digitalnih novicah), Reuters Institute, <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/risj-review/2017-digital-news-report-now-available>.

⁹ <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/flash/surveyky/2183>.

ruske dezinformacijske kampanje¹⁰. Rezultat tega je bila vzpostavitev projektne skupine East StratCom, ki z načrtovano učinkovitostjo deluje od septembra 2015. Evropski parlament je z resolucijo, sprejeto junija 2017, Komisijo pozval, naj „temeljito analizira sedanje stanje in pravni okvir v zvezi z lažnimi novicami ter preveri možnost zakonodajnega posega za omejitev razširjanja in širjenja lažnih vsebin“¹¹. Evropski svet je marca 2018 navedel, da morajo „družbena omrežja in digitalne platforme /.../ zagotavljati preglednost praks ter popolno varstvo zasebnosti in osebnih podatkov državljanov“¹². *Skupna deklaracija o svobodi izražanja in lažnih novicah, dezinformacijah in propagandi*, ki so jo leta 2017 sprejeli posebni poročevalci, ki so jih imenovala mednarodne organizacije¹³, poudarja obravnavo uporabe mednarodnih standardov o človekovih pravicah v zvezi s tem pojavom.

Številne države članice trenutno proučujejo, kakšne ukrepe bi lahko sprejele, da bi zaščitile integriteto volilnih postopkov pred dezinformacijami na spletu in zagotovile preglednost političnega spletnega oglaševanja¹⁴.

Vendar je jasno, da medtem ko je zaščita volilnega postopka v pristojnosti predvsem držav članic, čezmejne razsežnosti dezinformacij na spletu zahtevajo pristop na evropski ravni, da bi se lahko zagotovilo učinkovito in usklajeno ukrepanje ter zaščitilo EU in njene državljane, politike in institucije.

To sporočilo je bilo pripravljeno ob upoštevanju obsežnih posvetovanj z državljani in deležniki. Komisija je konec leta 2017 oblikovala strokovno skupino na visoki ravni za svetovanje o tej zadevi. Skupina je poročilo predložila 12. marca 2018¹⁵. Komisija je tudi začela obširno javno posvetovanje, ki vključuje spletne vprašalnike, na katere je bilo prejetih 2 986 odgovorov¹⁶, strukturirane dialoge z zadevnimi deležniki¹⁷ in javnomnenjsko raziskavo Eurobarometer, ki zajema vseh 28 držav članic¹⁸.

V tem poročilu so predstavljena stališča Komisije o izzivih, povezanih z dezinformacijami na spletu. V njem so opredeljeni ključna splošna načela in cilji, ki bi morali usmerjati ukrepe za ozaveščanje javnosti o dezinformacijah in učinkovit boj proti njim, ter navedeni posebni ukrepi, ki jih v zvezi s tem namerava sprejeti Komisija.

¹⁰ <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/03/20/conclusions-european-council/>

¹¹ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+TA+P8-TA-2017-0272+0+DOC+PDF+V0//SL>.

¹² <http://www.consilium.europa.eu/sl/press/press-releases/2018/03/23/european-council-conclusions-22-march-2018/>.

¹³ *Joint Declaration on Freedom of Expression and „Fake News“, Disinformation and Propaganda* (Skupna deklaracija o svobodi izražanja in lažnih novicah, dezinformacijah in propagandi), <http://www.osce.org/fom/302796?download=true>.

¹⁴ Nekatere države članice so sprejele – ali nameravajo sprejeti – ukrepe v zvezi s političnim oglaševanjem. Slednji vključujejo francoski osnutek zakona o napačnih informacijah in nezavezujoče smernice, ki jih je predlagal italijanski zakonodajalec.

¹⁵ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/final-report-high-level-expert-group-fake-news-and-online-disinformation>.

¹⁶ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/summary-report-public-consultation-fake-news-and-online-disinformation>.

¹⁷ https://ec.europa.eu/epsc/events/high-level-hearing-preserving-democracy-digital-age_en in <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/fake-news>.

¹⁸ <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/flash/surveyky/2183>.

2. OBSEG IN NAMENI DEZINFORMACIJ NA SPLETU

2.1. Obseg

Dezinformacije se razumejo kot „dokazljivo napačne ali zavajajoče informacije, ki so ustvarjene, predstavljene in se razširjajo za pridobivanje gospodarske koristi ali za namerno zavajanje javnosti ter lahko povzročijo javno škodo. Javna škoda vključuje ogrožanje demokratičnih političnih procesov in procesov oblikovanja politik ter javnih dobrin, kot so zaščita zdravja državljanov EU, okolje in varnost. Dezinformacije ne vključujejo napak pri poročanju, satire in parodije ter jasno označenih mnenjskih novic in komentarjev. To sporočilo ne posega v veljavna pravna pravila na ravni Unije ali na državni ravni, povezana z obravnavanimi vprašanji, vključno z dezinformacijami z nezakonito vsebino¹⁹. To sporočilo tudi ne posega v sedanje pristope in ukrepe v zvezi z nezakonito vsebino, vključno s teroristično vsebino na spletu in posnetki spolnih zlorab otrok.

83 % Evropejcev meni, da lažne novice predstavljajo težavo za demokracijo na splošno, od tega 45 % „brez dvoma“ in 38 % „do neke mere“²⁰.

Namerne dezinformacije z namenom vplivanja na volitve in migracijske politike sta bili najpomembnejši kategoriji, v katerih bi lažne novice po mnenju vprašanih v okviru javnega posvetovanja, ki ga je izvedla Komisija, družbi najverjetneje povzročile škodo. Tema kategorijama so tesno sledile dezinformacije na področju zdravstvenih, okoljskih in varnostnih politik²¹.

2.2. Ozadje in glavni nameni dezinformacij

Dezinformacije se lahko širijo z medsebojno povezanimi gospodarskimi, tehnološkimi, političnimi in ideološkimi nameni.

Širjenje dezinformacij je simptom širših procesov v družbah, ki se soočajo s hitrimi spremembami. Gospodarska negotovost, naraščanje ekstremizma in kulturni premiki povzročajo tesnobo in vzpostavljajo okolje, v katerem lahko dezinformacijske kampanje zelo uspešno spodbujajo napetosti, polarizacijo in nezaupanje v družbi. Organizacije in akterji z vplivom (to so lahko podjetja, države ali nevladne organizacije z interesom v političnih razpravah in razpravah o politikah, vključno z viri zunaj EU) lahko dezinformacije uporabijo za manipulacijo političnih in družbenih razprav. Učinek dezinformacij se od družbe do družbe razlikuje in je odvisen od izobrazbe, demokratične kulture, zaupanja v institucije, stopnje vključenosti v volilne sisteme, vloge denarja v političnih postopkih ter družbene in gospodarske neenakosti.

Dolgoročno je lahko boj proti dezinformacijam uspešen le, če ga spremlja jasna politična volja po krepitvi kolektivne odpornosti nanje v podporo našemu demokratičnemu okolju in evropskim vrednotam.

¹⁹ Priporočilo Komisije z dne 1. marca 2018 o ukrepih za učinkovit boj proti nezakonitim spletnim vsebinam (C(2018) 1177 final), <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/commission-recommendation-measures-effectively-tackle-illegal-content-online>.

²⁰ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/first-findings-eurobarometer-fake-news-and-online-disinformation>.

²¹ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/summary-report-public-consultation-fake-news-and-online-disinformation>.

Dezinformacije se širijo v okviru medijskega sektorja, ki je v fazi temeljitega preoblikovanja. Vzpon platform, dejavnih v medijskem sektorju, je močno prizadel novinarje in poklicne medijske hiše, ki se večinoma še vedno trudijo prilagoditi svoje poslovne modele in najti nove načine trženja vsebin. Poleg tega so nekatere platforme prevzele funkcije, ki so tradicionalno povezane z medijskimi hišami, in v novičarstvo vstopajo kot združevalniki in distributerji vsebin, pri tem pa ne prevzemajo nujno uredniških okvirov in drugih kompetenc, ki jih imajo medijske hiše. V njihovem gospodarskem interesu je pridobiti veliko bazo uporabnikov z izkoriščanjem mrežnih učinkov in z dajanjem prednosti količini pred kakovostjo informacij ne glede na učinek kar najbolj povečati čas, ki ga uporabniki porabijo za njihove storitve.

Med letoma 2010 in 2014 so se skupni prihodki novičarskih založnikov iz naslova tiskanih publikacij zmanjšali za 13,45 mrd. EUR, tisti iz naslova digitalnih publikacij pa povečali za 3,98 mrd. EUR, torej so založniki v tem obdobju beležili neto izgubo v višini 9,47 mrd. EUR (-13 %) ²². Novičarski založniki tudi poročajo, da so zaradi trenutnega upada v industriji že morali razpustiti ali zmanjšati svoja uredništva ²³.

Za širjenje dezinformacij se manipulirajo tudi tehnologije družbenih omrežij, in sicer v naslednjem zaporedju korakov: (i) oblikovanje dezinformacij, (ii) ojačevanje dezinformacij prek družbenih in drugih spletnih medijev in (iii) uporabniško razširjanje dezinformacij.

(i) Oblikovanje dezinformacij

Dezinformacije so močan in cenovno ugoden – pogosto celo dobičkonosen – pripomoček za manipulacijo. Najbolj znani primeri do danes vključujejo članke, ki so včasih dopolnjeni z avtentičnimi slikami ali avdiovizualnimi vsebinami, iztrganimi iz konteksta. Vendar je z novimi, cenovno dostopnimi tehnologijami, preprostimi za uporabo, mogoče ustvarjati lažne slike in avdiovizualne vsebine (t. i. „globinske ponaredke“), ki so še močnejša sredstva za manipulacijo javnega mnenja.

(ii) Ojačevanje dezinformacij prek družbenih in drugih spletnih medijev

Številni dejavniki nudijo plodna tla za širjenje dezinformacij na spletu. Dezinformacije se širijo z naslednjimi mehanizmi:

- Algoritemski: merila, ki jih algoritmi uporabljajo za prednostno prikazovanje informacij, temeljijo na poslovnih modelih platform na način, ki daje prednost personaliziranim in senzacionalističnim vsebinam z običajno najvišjo verjetnostjo, da bodo pritegnile pozornost in jih bodo uporabniki delili z drugimi. Z olajševanjem deljenja personalizirane vsebine med podobno mislečimi uporabniki algoritmi posredno povečujejo polarizacijo in krepijo učinke dezinformacij.
- Oglaševalski: današnji model digitalnega oglaševanja pogosto temelji na številu klikov, kar nagraduje senzacionalistične in viralne vsebine. Ta model temelji na izkoriščanju oglaševalskih mrež, ki jih upravljajo agencije, ki zagotavljajo realnočasno prikazovanje oglasov, izbranih na podlagi algoritemskega

²² http://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=17211.

²³ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/public-consultation-role-publishers-copyright-value-chain-and-panorama-exception>.

odločanja. To spodbuja prikazovanje oglasov na spletiščih, ki objavljajo senzacionalistične vsebine, ki ciljajo na čustva uporabnikov, vključno z dezinformacijami.

- Tehnološko podprti: spletne tehnologije, kot so avtomatizirane storitve (imenovane tudi „boti“), umetno ojačujejo širjenje dezinformacij. Ti mehanizmi so lahko podprti s simuliranimi profili (lažnimi računi), ki jih ne vodijo avtentični uporabniki in se jih včasih usklajeno množično zlorablja (t. i. „tovarne trolov“).

(iii) Uporabniško razširjanje dezinformacij

Vlogo pri razširjanju dezinformacij pa imajo tudi uporabniki sami, saj te navadno hitreje potujejo prek družbenih medijev zaradi nagnjenosti uporabnikov k deljenju vsebine brez kakršnega koli predhodnega preverjanja. Z naraščajočim obsegom in hitrostjo vsebine, ki se pretaka po spletu, se povečuje tudi tveganje nepremišljenega deljenja dezinformacij.

Čeprav imajo najbolj priljubljena medijska spletišča večji povprečni mesečni doseg, se lažne novice širijo bolj viralno. Tako je na primer v Franciji portal, ki izdaja napačne novice, v povprečju generiral več kot 11 milijonov interakcij na mesec, kar je petkrat več od bolj uveljavljenih medijskih hiš²⁴.

Udeleženci javnega posvetovanja menijo, da se dezinformacije lažje širijo prek spletnih medijev, ker ciljajo na čustva uporabnikov (88 %), da lahko vplivajo na javno razpravo (84 %) in so zasnovane z namenom ustvarjanja prihodkov (65 %)²⁵.

3. EVROPSKI PRISTOP K BOJU PROTI DEZINFORMACIJAM NA SPLETU

Glede na kompleksnost tega vprašanja in hitrost razvoja dogodkov v digitalnem okolju Komisija meni, da bi vsak političen odziv moral biti celovit, moral pa bi tudi stalno ocenjevati dezinformacije kot pojav in prilagajati politične cilje v skladu z njegovim razvojem.

Nihče ne bi smel pričakovati, da bo vse izzive, povezane z dezinformacijami, mogoče obravnavati z eno samo rešitvijo. Hkrati pa tudi neukrepanje ni sprejemljiva možnost.

Komisija meni, da bi morali ukrepi za boj proti dezinformacijam temeljiti na naslednjih splošnih načelih:

- izboljšanju preglednosti v zvezi z viri informacij in načinom njihovega ustvarjanja, sponzoriranja, razširjanja in usmerjanja, da bi se državljanom omogočilo ocenjevanje vsebin, do katerih dostopajo na spletu, in razkrili morebitni poskusi manipulacije mnenj;
- spodbujanju raznolikosti informacij s pomočjo podpore visokokakovostnemu novinarstvu, medijski pismenosti in ponovnemu uravnoteženju odnosa med

²⁴Measuring the reach of „fake news“ and online disinformation in Europe (Merjenje dosega „lažnih novic“ in dezinformacij na spletu v Evropi), Reuters Institute, <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/our-research/measuring-reach-fake-news-and-online-disinformation-europe>.

²⁵<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/summary-report-public-consultation-fake-news-and-online-disinformation>.

ustvarjalci in distributerji informacij, da bi se državljanom omogočilo sprejemanje informiranih odločitev, ki temeljijo na kritičnem razmišljanju;

- krepitvi verodostojnosti informacij z navedbo kazalnikov o njej, predvsem s pomočjo zaupanja vrednih označevalcev, ter z izboljšanjem sledljivosti informacij in avtentikacijo vplivnih ponudnikov informacij;
- oblikovanju vkjučujočih rešitev. Za učinkovite dolgoročne rešitve so potrebni ozaveščanje, večja medijska pismenost, široka vključenost deležnikov in sodelovanje med javnimi organi, spletnimi platformami, oglaševalci, zaupanja vrednimi označevalci, novinarji in medijskimi skupinami.

Na podlagi vseh zbranih podatkov namerava Komisija sprejeti ukrepe, opisane v nadaljevanju. Ti dopolnjujejo splošno uredbo o varstvu podatkov, ki se bo od 25. maja 2018 uporabljala v celotni EU in s katero se bo okrepilo varstvo osebnih podatkov uporabnikov spletnih platform²⁶. V navedeni uredbi je pojasnjen pojem privolitve posameznika, na katerega se nanašajo osebni podatki, in vključuje ključni koncept preglednosti obdelave. V njej so tudi pojasnjeni in usklajeni pogoji, pod katerimi se lahko osebni podatki delijo z drugimi („nadalje obdelajo“).

3.1. Bolj pregleden, zaupanja vreden in odgovoren spletni ekosistem

Mehanizmi, ki omogočajo ustvarjanje, ojačevanje in razširjanje dezinformacij, temeljijo na pomanjkanju preglednosti in sledljivosti v obstoječem ekosistemu platform ter na vplivu algoritmov in modelov spletnega oglaševanja. Zato je treba spodbujati ustrezne spremembe v poslovanju platform, vzpostavitev informacijskega ekosistema, v katerem vsak prevzema svojo odgovornost, izboljšane možnosti hitrega preverjanja, skupno znanje o dezinformacijah ter uporabo novih tehnologij za izboljšanje načinov, na katere se informacije ustvarjajo in razširjajo po spletu.

3.1.1. Za zaščito uporabnikov pred dezinformacijami bi morale spletne platforme ukrepati hitro in učinkovito

Vse bolj se pričakuje, da bi morale spletne platforme ne le spoštovati pravne obveznosti, ki izhajajo iz zakonodaje EU in nacionalne zakonodaje, temveč v luči svoje osrednje vloge tudi ustrezno odgovorno ukrepati, da bi zagotovile varno spletno okolje ter zaščitile uporabnike pred dezinformacijami in jim ponudile izpostavljenost različnim političnim pogledom.

Platforme v zvezi s političnim oglaševanjem in sponzoriranimi vsebinami do zdaj na splošno niso zagotovile zadostne preglednosti. Prav tako niso dale na voljo zadostnih informacij o uporabi strateških tehnik razširjanja, kot so plačani usmerjevalci mnenj in/ali roboti za širjenje sporočil. To je glavno gonilo pobud nekaterih držav članic in tretjih držav za sprejetje ukrepov o preglednosti političnega spletnega oglaševanja.

Komisija poziva platforme, naj odločno okrepijo svoja prizadevanja za boj proti dezinformacijam na spletu. Meni, da se ta prizadevanja lahko okrepijo s samoregulacijo, če je ta učinkovita in podvržena nadzoru.

²⁶ Uredba (EU) 2016/679 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov ter o razveljavitvi Direktive 95/46/ES.

V ta namen bo Komisija podpirala razvoj ambicioznega kodeksa ravnanja, ki bo temeljil na ključnih načelih, kot jih predlaga strokovna skupina na visoki ravni²⁷, ter spletne platforme in oglaševalsko industrijo zavezoval k doseganju naslednjih ciljev:

- znatno izboljšanje nadzora nad prikazovanjem oglasov, da bi se zmanjšali prihodki glavnih virov dezinformacij, in omejitev možnosti ciljnega usmerjanja političnega oglaševanja;
- zagotovitev preglednosti v zvezi s sponzorirano vsebino, zlasti političnim in tematskim oglaševanjem; to bi moralo biti dopolnjeno z odložišči, kjer bi bile na voljo vse informacije o sponzorski vsebini, kot na primer dejanska identiteta sponzorja, plačani zneski in merila, uporabljena za ciljno usmerjanje. Vzpostavljeni bi morali biti tudi podobni mehanizmi, ki bi uporabnikom omogočali razumevanje, zakaj je določen ciljno usmerjeni oglas dosegel prav njih;
- okrepitev in dokazovanje učinkovitosti prizadevanj za zaprtje lažnih računov;
- olajšanje ocenjevanja vsebine uporabnikom s pomočjo kazalnikov verodostojnosti virov vsebin, ki temeljijo na objektivnih merilih, jih odobrijo medijska združenja, so v skladu z novinarskimi načeli in postopki ter upoštevajo preglednost v zvezi z lastništvom medijev in preverjeni identiteti;
- zmanjšanje vidnosti dezinformacij z izboljšanjem možnosti, da se najdejo verodostojne vsebine;
- vzpostavitev jasnega sistema in pravil označevanja za bote ter zagotovitev, da se dejavnosti slednjih ne more zamenjati za človeške interakcije;
- opolnomočenje uporabnikov z orodji, ki omogočajo prilagojeno in interaktivno spletno izkušnjo, da bi se olajšalo odkrivanje vsebine in dostop do virov novic, ki so predstavljene z drugih gledišč; zagotovitev lahko dostopnih uporabniških orodij za prijavljanje dezinformacij;
- zagotovitev, da spletne storitve že v svoji zasnovi vključujejo varovalke pred dezinformacijami; to bi moralo na primer vključevati podrobne informacije o vedenju algoritmov, ki določajo vrstni red prikaza vsebine, ter razvoj preizkusnih metodologij;
- zagotovitev dostopa do informacij o platformah zaupanja vrednim organizacijam za preverjanje dejstev in akademskim ustanovam (zlasti prek programskih vmesnikov aplikacij) ob upoštevanju zasebnosti uporabnikov, poslovnih skrivnosti in intelektualne lastnine; to bo uporabnikom omogočilo boljše razumevanje povezanih algoritmov ter boljše analiziranje in spremljanje dinamike dezinformacij ter njihovega učinka na družbo.

Ukrepi za doseganje navedenih ciljev bi morali strogo spoštovati svobodo izražanja ter vsebovati varovalke, ki preprečujejo njihovo zlorabo, na primer za cenzuriranje

²⁷ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/final-report-high-level-expert-group-fake-news-and-online-disinformation>, str. 32 poročila strokovne skupine na visoki ravni.

kritičnega, satiričnega, nasprotno mislečega ali šokantnega govora²⁸. Prav tako bi morali strogo spoštovati zavezo Komisije za zagotovitev odprtega, varnega in zanesljivega interneta.

*Komisija bo sklicala **forum različnih deležnikov o dezinformacijah**, s katerim bo vzpostavila okvir za učinkovito sodelovanje med zadevnimi deležniki, vključno s predstavniki spletnih platform, oglaševalske industrije in velikih oglaševalcev, medijev in civilne družbe, ter zagotovila zavezanost v smislu usklajevanja in krepitev boja proti dezinformacijam. Forum bo deloval ločeno od internetnega foruma EU o terorističnih vsebinah na spletu. Njegov prvi rezultat bi moral biti **vseevropski kodeks ravnanja glede dezinformacij**, ki bi bil objavljen do julija 2018 ter bi do oktobra 2018 že lahko čutili njegov učinek. Komisija bo ocenila njegovo izvajanje v obsežnem posvetovanju z deležniki in na podlagi ključnih kazalnikov uspešnosti v zvezi z doseganjem zgoraj navedenih ciljev. Če se bo izkazalo, da rezultati niso zadovoljivi, lahko Komisija predlaga nadaljnje ukrepe, vključno z regulativnimi.*

*Vzporedno s tem bo Komisija izvedla študijo, v okviru katere bo **proučila uporabo pravil EU in morebitne vrzeli v zvezi z identifikacijo sponzoriranih vsebin na spletu**. V tem kontekstu bo tudi ocenila učinkovitost morebitnih orodij za identifikacijo sponzoriranih vsebin na spletu.*

3.1.2. Okrepitev preverjanja dejstev, skupnega znanja in zmogljivosti spremljanja dezinformacij

Preverjevalci dejstev so postali sestavni del vrednostne verige medijev. Na podlagi dejstev in dokazov preverjajo in ocenjujejo verodostojnost vsebin. Med drugim analizirajo vire in postopke oblikovanja in razširjanja informacij. Verodostojnost preverjevalcev dejstev je odvisna od njihove neodvisnosti in skladnosti s strogimi etičnimi pravili in pravili o preglednosti.

Gosta mreža močnih in neodvisnih preverjevalcev dejstev je bistvenega pomena za zdrav digitalni ekosistem. Preverjevalci dejstev morajo delovati v skladu z visokimi standardi, kot je *kodeks načel*²⁹ mednarodne mreže preverjevalcev dejstev.

Poleg tega mnogi vidiki dezinformacij niso dovolj podrobno analizirani, dostop do podatkov spletnih platform pa je še vedno omejen. Za učinkovito odzivanje so potrebna trdna dejstva in dokazi o širjenju dezinformacij in njegovem vplivu. Zbiranje dodatnih podatkov in analize preverjevalcev dejstev in akademskih raziskovalcev bi morali vključevati naslednje dejavnosti:

- nenehno spremljanje obsega, tehnik in orodij ter natančno naravo in morebitni vpliv dezinformacij;
- identifikacijo in evidentiranje mehanizmov dezinformiranja, ki prispevajo k digitalni ojačitvi;

²⁸ Evropsko sodišče za človekove pravice je ugotovilo, da se svoboda izražanja nanaša ne le na informacije in ideje, ki so dobro sprejete in niso žaljive, temveč tudi na tiste, ki „prizadenejo, šokirajo ali vznemirjajo“. *Handyside proti Združenemu kraljestvu*, št. 5493/72 (7. december 1976), odst. 49.

²⁹ Kodeks načel mednarodne mreže preverjevalcev dejstev je namenjen organizacijam, ki redno objavljajo nepristranska poročila o točnosti izjav javnih osebnosti in največjih institucij ter drugih, širšemu krogu namenjenih trditve, ki so v interesu družbe, <https://www.poynter.org/international-fact-checking-network-fact-checkers-code-principles>.

- prispevek k razvoju pravičnih, objektivnih in zanesljivih kazalnikov za preglednost virov ter
- izmenjavo znanja z novičarskimi mediji, platformami in javnimi organi za boljšo ozaveščenost javnosti o dezinformacijah.

Ključne zahteve so zagotavljanje boljšega dostopa do podatkov spletnih platform ter varno okolje za analizo in izmenjavo informacij.

Komisija bo najprej podprla vzpostavitev neodvisne evropske mreže preverjevalcev dejstev, s čimer bi vzpostavili skupen način dela, izmenjali dobre prakse, dosegli najširšo možno pokritost po vsej EU ter sodelovali v skupnem preverjanju dejstev in povezanih dejavnostih. Mreža bo povabljena k sodelovanju v forumu več zainteresiranih strani o dezinformacijah. Komisija bo mreži dala na voljo spletna orodja (npr. varovani skupni prostor) in jim tako omogočila sodelovanje.

Nato bo vzpostavila varno evropsko spletno platformo o dezinformacijah in tako podprla neodvisno evropsko mrežo preverjevalcev dejstev in zadevnih akademskih raziskovalcev. Platforma bi morala ponujati čezmejno zbirko podatkov in orodij za analizo ter dostop do vseevropskih odprtih podatkov, kot so zanesljive neodvisne statistične informacije. To bo mreži omogočilo, da deluje kot zaupanja vredni prijavitelj. Olajšalo bo tudi poglobljeno razumevanje dezinformacij na spletu in oblikovanje strategij, ki temeljijo na dokazih, za nadaljnjo omejevanje njihovega širjenja. Komisija bo v ta namen proučila možnost uporabe instrumenta za povezovanje Evrope in nadgradila izkušnje, pridobljene pri izvajanju programa „Varnejši internet“.

3.1.3. Krepitev spletne odgovornosti

Identifikacija vira dezinformacij z zagotavljanjem njihove sledljivosti skozi njihovo razširjanje je bistvenega pomena za odgovornost kot tudi za povečanje zaupanja v prepoznavnega ponudnika informacij in spodbujanje odgovornejšega obnašanja na spletu. Uporabnik bi lahko izbral, da bo na spletnih platformah sodeloval samo s tistimi, ki se bodo identificirali.

V ta namen uredba o elektronski identifikaciji³⁰ zagotavlja predvidljivo regulativno okolje za čezmejno spletno uporabo, priznavanje in izvrševanje elektronske identifikacije, avtentikacije in storitev zaupanja, na katere se je mogoče zanesti ter bi pospešile razvoj in prostovoljno uporabo sistemov za varno identifikacijo dobaviteljev informacij, ki bi temeljili na najvišjih varnostnih standardih in standardih varovanja zasebnosti.

Za lažjo preiskavo zlonamernega spletnega vedenja, kakor je nakazano v skupnem sporočilu o kibernetiski varnosti, predstavljenem septembra 2017, bo Komisija še naprej spodbujala uvedbo internetnega protokola verzije 6 (IPv6), ki omogoča dodelitev enega uporabnika na naslov internetnega protokola. Nadaljevala bo tudi s prizadevanji za izboljšanje delovanja sistemov WHOIS za domenska imena in naslove IP³¹ ter razpoložljivosti in točnosti informacij v teh sistemih, in sicer v skladu s prizadevanju

³⁰ Uredba (EU) št. 910/2014 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. julija 2014 o elektronski identifikaciji in storitvah zaupanja za elektronske transakcije na notranjem trgu in o razveljavitvi Direktive 1999/93/ES.

³¹ <https://whois.icann.org/en>.

organizacije za dodeljevanje spletnih imen in števil (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers, ICANN) ter pravili za varstvo podatkov.

Komisija bo spodbudila mrežo za sodelovanje eIDAS, da bi v sodelovanju s platformami spodbujala prostovoljne spletne sisteme, ki dopuščajo identifikacijo dobaviteljev informacij, osnovano na verodostojnih sredstvih za elektronsko identifikacijo in avtentikacijo, vključno s preverjenimi psevdonimi, kakor to določa uredba o elektronski identifikaciji.

Vse to bi prispevalo tudi k omejevanju kibernetičnih napadov, ki so pogosto povezani z dezinformacijskimi kampanjami v okviru hibridnih groženj.

3.1.4. Izkoriščanje novih tehnologij

Tehnologije v vzponu bodo še naprej spreminjale načine oblikovanja in razširjanja informacij, lahko pa tudi dolgoročno ključno prispevajo k zajezi dezinformacij. Na primer:

- umetna inteligenca bo ob ustreznem človeškem nadzoru ključna pri preverjanju, identifikaciji in označevanju dezinformacij;
- tehnologije v medijih, ki omogočajo prilagodljive in interaktivne spletne izkušnje, lahko državljanom pomagajo odkrivati vsebine in identificirati dezinformacije;
- inovativne tehnologije, kot so blokovne verige, lahko pomagajo ohranjati celovitost vsebine, potrjujejo zanesljivost informacij in/ali virov informacij, omogočijo preglednost in sledljivost ter spodbujajo zaupanje v novice na internetu. Povezali bi jih lahko z uporabo verodostojne elektronske identifikacije, avtentikacije in preverjenih psevdonimov; ter
- kognitivni algoritmi, ki upravljajo s kontekstualno ustreznimi informacijami, vključno s točnostjo in kakovostjo podatkovnih virov, bodo izboljšali ustreznost in zanesljivost rezultatov iskanja.

Komisija je dejavna na področju tehnologij v vzponu zlasti s pomočjo svoje pobude za internet naslednje generacije³².

*Komisija bo za **mobilizacijo teh tehnologij v celoti uporabila delovni program Obzorje 2020**. Poleg tega bo Komisija tudi **proučila možnosti dodatne podpore pri uvajanju orodij za zajezi dezinformacij**. Prizadevala si bo, da bodo zelo učinkovite inovativne dejavnosti čim prej na trgu, ter spodbujala partnerstva med raziskovalci in podjetji.*

3.2. Varni in odporni volilni postopki

Varnosti volilnih postopkov, ki so osnova naše demokracije, je treba posvetiti še posebno pozornost. Dezinformacije predstavljajo del širše palete orodij, ki se uporabljajo za manipulacijo volilnih postopkov, kot so vdori in poškodbe spletišč ali pridobivanje dostopa do osebnih podatkov o politikih ter kraja teh podatkov. Dejavnosti, ki jih omogoča kibernetični prostor, se lahko uporabljajo za ogrožanje celovitosti javnih informacij ter preprečevanje identifikacije virov dezinformacij. To pa je kritičnega

³² <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/next-generation-internet-initiative>.

pomena med volilnimi kampanjami, ko strnjeni urniki onemogočajo pravočasno odkrivanje dezinformacij in odziv.

V zadnjih letih so bile spletne manipulacije in taktike dezinformiranja med volitvami odkrite v vsaj 18 državah ter so prispevale k „sedmim zaporednim letom splošnega omejevanja svobode na internetu“³³.

Zaradi volitev v Evropski parlament v letu 2019 je Komisija spodbudila³⁴ pristojne nacionalne organe, da opredelijo najboljše načine za identifikacijo, blažitev in upravljanje s tveganji, ki jih za volilni postopek predstavljajo kibernetški napadi in dezinformacije. Države članice so začele v okviru skupine za sodelovanje, ki je bila ustanovljena v okviru direktive o varnosti omrežij in informacijskih sistemov, evidentirati obstoječe evropske pobude o kibernetški varnosti omrežij in informacijskih sistemov, ki se uporabljajo v volilnih postopkih, z namenom priprave prostovoljnih smernic.

Kolokvij o temeljnih pravicah 26. in 27. novembra 2018 se bo osredotočil na „demokracijo“. Razprava bo tekla o ključnih sestavinah vključujočih in zdravih demokratičnih družb, vključno s priložnostmi in izzivi, ki jih informirani in pluralni demokratični razpravi prinaša digitalizacija, ter o negativnih učinkih propagande.

Komisija bo začela stalni dialog v podporo državam članicam pri upravljanju s tveganji, ki jih kibernetški napadi in dezinformacije predstavljajo za demokratične volilne postopke, zlasti z vidika tovrstnih postopkov v državah članicah in na evropskih volitvah v letu 2019. To bo vključevalo:

– *ustrezno nadaljevanje prve izmenjave z državami članicami na konferenci o volilnih dobrih praksah z dne 25. in 26. aprila 2018;*

– *vso potrebno podporo delu, skupaj z Agencijo Evropske unije za varnost omrežij in informacij, ki ga v zvezi s kibernetško varnostjo opravlja skupina za sodelovanje, ustanovljene po direktivi o varnosti omrežij in informacijskih sistemov. Do konca 2018 bi morala skupina pripraviti zbirko praktičnih priporočil in ukrepov, ki jih države članice lahko izvajajo za varovanje volitev;*

– *konferenco na visoki ravni z državami članicami o kibernetških grožnjah za volitve konec leta 2018 pod vodstvom projektne skupine za varnostno unijo.*

3.3. Spodbujanje izobraževanja in medijske pismenosti

Vseživljenjski razvoj kritičnih in digitalnih kompetenc zlasti pri mladih je ključnega pomena za krepitev odpornosti naših družb na dezinformacije.

Akcijski načrt za digitalno izobraževanje, ki ga je Komisija sprejela januarja 2018³⁵, osvetljuje tveganja, ki jih dezinformacije predstavljajo za učitelje in učence, ter poudarja, kako nujno je razvijati digitalne spretnosti in kompetence vseh učečih se tako v formalnem kot neformalnem izobraževanju. Okvir digitalnih kompetenc za državljane, ki

³³ *Freedom on the net 2017 report* (Poročilo o svobodi na spletu za leto 2017), Freedom house, <https://freedomhouse.org/report/freedom-net/freedom-net-2017>.

³⁴ Priporočilo Komisije z dne 14. 2. 2018 o krepitvi evropskega značaja in učinkovite izvedbe volitev v Evropski parlament leta 2019, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=OJ%3AL%3A2018%3A045%3ATOC>.

³⁵ <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/digital-education-action-plan.pdf>.

ga je razvila Komisija, določa širok nabor spretnosti in znanj, ki jih potrebujejo učenci, od informacijske in podatkovne pismenosti, ustvarjanja digitalnih vsebin, do spletne varnosti in dobrobiti³⁶.

Večina udeležencev javnega posvetovanja je menila, da so ukrepi, kot npr. izobraževanje in opremljanje uporabnikov z boljšim dostopom in uporabo spletnih informacij ter obveščanje uporabnikov, če vsebino proizvede ali razširja bot, ukrepi, ki bi jih spletne platforme lahko uporabile in bi lahko močno vplivali na preprečevanje širjenja dezinformacij³⁷.

Zaradi čezmejne razsežnosti dezinformacij je naloga EU, da podpira razširjanje dobre prakse po vseh državah članicah, da bi okrepila odpornost državljanov. Komisija pa lahko nadalje okrepi svoje ukrepe, s katerimi nagovarja mlade in odrasle:

- Komisija usmerja strokovno skupino za medijsko pismenost in podpira pilotne projekte, kot npr. Medijska pismenost za vse³⁸.
- Direktiva o avdiovizualnih medijskih storitvah priznava pomen medijske pismenosti³⁹, namen njene revizije pa je okrepitev spremljanja ukrepov, ki jih organi držav članic sprejmejo glede medijske pismenosti⁴⁰.
- Komisija podpira več pobud, tudi s pomočjo programa Erasmus+, o internetni varnosti, digitalni dobrobiti ter digitalnih spretnostih, katerih namen je krepitev kritičnega zavedanja državljanov – zlasti mladih – o spletnem okolju, ki v zameno pomaga krepiti spletno medijsko pismenost.
- Države članice, socialni partnerji in izobraževalne ustanove delijo izkušnje in dobre prakse s področja digitalnega izobraževanja preko delovne skupine EU za digitalne spretnosti in kompetence⁴¹.
- Komisija spodbuja države članice, da mobilizirajo sredstva in v svoje izobraževalne politike vključijo digitalno državljanstvo, medijsko pismenost, razvoj spretnosti kritičnega razmišljanja za spletno okolje ter dejavnosti ozaveščanja o dezinformacijah in tehnikah ojačevanja na spletu. V tem pogledu je ključnega pomena podpora za učitelje, vključno z usposabljanjem in izmenjavo dobrih praks.

Nadalje bo Komisija:

– spodbujala preverjevalce dejstev in organizacije civilne družbe, da šolam in

³⁶ <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcomp/digital-competence-framework>.

³⁷ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/summary-report-public-consultation-fake-news-and-online-disinformation>.

³⁸ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/2016-call-proposals-pilot-project-media-literacy-all>.

³⁹ V uvodni izjavi 47 Direktive o avdiovizualnih medijskih storitvah je navedeno, da „bi bilo treba spodbujati medijsko opismenjevanje v vseh družbenih plasteh in pozorno spremljati njegov napredek“.

⁴⁰ Svet je v svojem splošnem pristopu vključil obvezo za države članice, da spodbujajo in sprejemajo ukrepe za razvoj medijske pismenosti. Sozakonodajalci trenutno razpravljajo o tej zahtevi v okviru revizije direktive o avdiovizualnih medijskih storitvah.

⁴¹ https://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/expert-groups/digital-skills-competences_en.

učiteljem zagotavljajo izobraževalno gradivo;

- v kampanjo #SaferInternet4EU⁴² vključila ciljne pobude o dezinformacijah na spletu;*
- organizirala evropski teden medijske pismenosti z namenom ozaveščanja in podpore čezmejnemu sodelovanju med zadevnimi organizacijami;*
- poročala o medijski pismenosti v okviru uporabe direktive o avdiovizualnih medijskih storitvah;*
- sodelovala z Organizacijo za gospodarsko sodelovanje in razvoj v okviru Programa mednarodne primerjave dosežkov učencev za proučitev možnosti, da se med merila, ki jih organizacija uporablja v svojih primerjalnih poročilih, doda merilo medijske pismenosti;*
- dodatno spodbujala prizadevanja koalicije za digitalne spretnosti in delovna mesta⁴³ v njihovi podpori digitalnim spretnostim, vključno z udeležbo v družbi.*
- nadaljevala z izvajanjem akcijskega načrta za digitalno izobraževanje⁴⁴ ter s podporo pobud, kot so pripravništvo na področju digitalnih priložnosti,⁴⁵ katerega namen je krepitev digitalnih spretnosti in zavedanja – zlasti mlajše generacije – o evropskem državljanstvu ter spodbujanje skupnih vrednot in vključenosti.*

3.4. Podpora kakovostnemu novinarstvu, ki je bistveni element demokratične družbe

Kakovostni novičarski mediji – vključno z javnimi mediji – in novinarstvo igrajo pomembno vlogo pri zagotavljanju visokokakovostnih in raznolikih informacij državljanom. Z zagotavljanjem pluralnega in raznolikega medijskega okolja lahko razkrivajo, uravnotežijo in slabijo dezinformacije.

V razvijajočem se digitalnem okolju je treba vlagati v visokokakovostno novinarstvo, okrepiti zaupanje v ključne družbene in demokratične vloge kakovostnega novinarstva tako v spletnem kot nespletnem okolju ter spodbuditi kakovostne novičarske medije, da raziščejo inovativne oblike novinarstva.

Glede na raziskavo Eurobarometer državljani tradicionalne medije (tj. radio (70 %), televizijo (66 %), tiskane časopise in revije (63 %)) dojemajo kot najbolj zaupanja vreden vir novic. Najmanj pa zaupajo spletiščem, ki gostijo videoposnetke (27 %), ter spletnim družbenim omrežjem (26 %). Mlajši anketiranci bolj zaupajo novicam in informacijam, do katerih dostopajo preko spleta⁴⁶.

Treba je ponovno uravnotežiti razmerja med mediji in spletnimi platformami. K temu bo prispevalo hitro sprejetje reforme na področju avtorskih pravic, ki bo izboljšala položaj

⁴² <https://www.betterinternetforkids.eu/web/portal/saferinternet4eu>.

⁴³ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-skills-jobs-coalition>.

⁴⁴ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/specific-actions-digital-education-action-plan>.

⁴⁵ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/digital-opportunity-traineeships-boosting-digital-skills-job>.

⁴⁶ <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/flash/surveyky/2183>.

založnikov ter zagotovila pravičnejšo porazdelitev prihodkov med imetniki pravic in platformami, saj bo zlasti v pomoč medijskim hišam in novinarjem pri trženju njihovih vsebin.

Novinarji in medijski strokovnjaki bi morali tudi nadalje izkoristiti priložnosti, ki jih ponujajo nove tehnologije, ter razvijati potrebne digitalne spretnosti, da bodo lahko uporabili analize podatkov in družbenih medijev ter tako okrepili iskanje in preverjanje dejstev.

Poleg tega javna podpora medijem in javnim medijem zelo pomaga pri zagotavljanju visokokakovostnih informacij in ohranjanju novinarstva v javnem interesu. Podporni ukrepi držav članic, namenjeni doseganju ciljev skupnega interesa EU, kot so svoboda in pluralnost medijev, so bili razglašeni za združljive s pravili EU o državni pomoči, kakor je predstavljeno v sklepih Komisije o državni pomoči⁴⁷.

Države članice se spodbuja, da razmislijo o horizontalnih shemah pomoči za odpravljanje tržnih nepopolnosti, ki ovirajo trajnostnost kakovostnega novinarstva, ter podpornih ukrepih za posebne dejavnosti, kot so usposabljanja novinarjev, ter inovativne storitve in proizvode.

Obstoječa pravila⁴⁸ pojasnjujejo pogoje, pod katerimi države članice lahko dodelijo javno podporo. Da bi zagotovila večjo preglednost in predvidljivost izvajanja pravil o državni pomoči na tem področju, bo Komisija javnosti dala na voljo spletno zbirko s sklici na veljavna pravila o državni pomoči in ustrezne predhodne primere. Poleg tega bodo preko registra za preglednost dostopne redno posodobljene informacije o pomoči, ki so jo odobrile države članice.⁴⁹

Komisija bo v letu 2018 objavila razpis za zbiranje predlogov za pripravo in razširjanje kakovostnih informativnih vsebin o zadevah EU s pomočjo informativnih medijev, ki temeljijo na podatkih.

*Komisija bo na podlagi tekočih projektov proučila večje možnosti financiranja **pobud, ki spodbujajo svobodo in pluralnost medijev, kakovostne novičarske medije in novinarstvo**, vključno s spretnostmi in znanji, usposabljanjem za novinarje, novimi tehnologijami za novinarske redakcije ter platformami za sodelovanje, ki temeljijo na podatkih.*

⁴⁷ Komisija je zlasti odobrila državno pomoč za tiskovne agencije (npr. SA.30481, državna pomoč agenciji Agence France-Press (AFP), Francija, http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_30481), sheme državnih pomoči za dnevno časopisje (npr. SA.36366, pomoč na področju izdajanja tiskanih medijev in za inovacije na tem področju, Danska, http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_36366) ter sheme za založnike z omejenim prihodkom od oglaševanja (npr. SA.47973, odlok 2015 o pomoči francoskemu tisku, Francija, http://ec.europa.eu/competition/elojade/isef/case_details.cfm?proc_code=3_SA_47973).

⁴⁸ Glede javne radiodifuzije veljajo posebne podrobne smernice (Sporočilo Komisije o uporabi pravil o državni pomoči za storitve javne radiodifuzije, UL C 257 z dne 27. oktobra 2009, str. 1). Odvisno od vrste predvidene podpore se lahko uporabijo tudi smernice o pomoči za RRI (Sporočilo Komisije – Okvir za državno pomoč za raziskave in razvoj ter inovacije (UL C 198, 27.6.2014, str. 1)) ter uredba o splošnih skupinskih izjemah (Uredba Komisije (EU) št. 651/2014 z dne 17. junija 2014 o razglasitvi nekaterih vrst pomoči za združljive z notranjim trgovom pri uporabi členov 107 in 108 Pogodbe (UL L 187, 26.6.2014, str. 1), kakor je bila spremenjena z Uredbo Komisije (EU) 2017/1084 z dne 14. junija 2017 (UL L 156, 20.6.2017, str. 1)).

⁴⁹ Javni iskalnik po podatkovni zbirki državne pomoči Preglednost: <https://webgate.ec.europa.eu/competition/transparency/public?id=changeLanguage&lang=sl>.

Priročnik Agencije za temeljne pravice za zaposlene v medijih o poročanju z vidika temeljnih pravic bo zagotovil priporočila, nasvete in orodja za novinarje o tem, kako ravnati v primeru etičnih dilem, vključno z dezinformacijami, in sicer z vidika temeljnih pravic.

3.5. Preprečevanje notranjih in zunanjih groženj, ki izhajajo iz dezinformacij, s pomočjo strateške komunikacije

Komuniciranje in ozaveščanje s strani javnih organov je sestavni del odziva na dezinformacije. Strateško komuniciranje poleg odkrivanja in analize podatkov zahteva ustrezne dejavnosti obveščanja, da bi se zoperstavili napačnim podobam. Z ukrepi iz oddelka 3.1 bosta odkrivanje in analiza dezinformacij na spletu natančnejši in pravočasni, lažja pa bo tudi strateška komunikacija o Evropi in politikah EU.

To je še posebej pomembno, saj je EU pogosta tarča dezinformacijskih kampanj, ki so zasnovane tako, da ogrožajo njene institucije, politike, ukrepe in vrednote. Viri takšnih dejavnosti so lahko notranji ali zunanji, akterji so lahko zasebni ali javni, svoje dejavnosti pa lahko izvajajo tako na ozemlju EU kot v tretjih državah. Kot je bilo že navedeno, je bila v letu 2015 ob priznavanju ene od najpomembnejših razsežnosti tega izziva v okviru Evropske službe za zunanje delovanje ustanovljena projektna skupina East StratCom, ki naj bi obravnavala sedanje ruske dezinformacijske kampanje. Podobno je bila v letu 2016 v okviru Obveščevalnega in situacijskega centra EU (INTCEN) ustanovljena hibridna fuzijska celica EU, ki naj bi spremljala in obravnavala hibridne grožnje zunanjih akterjev, vključno z dezinformacijami, ki naj bi vplivale na politične odločitve znotraj EU in njenega sosodstva. Te institucije skupaj z nedavno ustanovljenim Evropskim centrom za preprečevanje hibridnih groženj tvorijo osnovo za okrepljen evropski odziv⁵⁰ ter so pomemben element v sodelovanju med EU in Organizacijo Severnoatlantske pogodbe, da bi se izboljšala evropska odpornost, usklajevanje in pripravljenost na hibridne motnje.

Komisija bo v sodelovanju z Evropsko službo za zunanje delovanje okrepila svoje zmožnosti strateškega komuniciranja, in sicer bo najprej izboljšala notranje usklajevanje svojih dejavnosti komuniciranja, namenjenih boju proti dezinformacijam.

Skupaj z Evropsko službo za zunanje delovanje bo razširila to sodelovanje, svoje znanje in dejavnosti na druge institucije EU ter z ustreznimi mehanizmi na države članice. Mreža bo uporabljala podatke, zbrane prek varne spletne platforme o dezinformacijah, kakor je navedena v oddelku 3.1.2, da bi oblikovala dejavnosti obveščanja, namenjene boju proti ustvarjanju napačne podobe o Evropi ter zajezitvi dezinformacij v EU in zunaj nje.

Komisija in Evropska služba za zunanje delovanje bosta skupaj z državami članicami proučili nadaljnje možnosti za razvoj odzivov strateškega komuniciranja in drugih mehanizmov, da bi povečali odpornost ter se zoperstavili sistematičnim dezinformacijskim kampanjam in hibridnim vmešavanjem zunanjih vlad napram državljanom in drugim subjektom v EU.

⁵⁰ Skupni okvir o preprečevanju hibridnih groženj – odziv Evropske unije, Skupno sporočilo Evropskemu parlamentu in Svetu z dne 6. aprila 2016, JOIN(2016) 18 final, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016JC0018&from=sl>.

Komisija bo v sodelovanju z Evropsko službo za zunanje delovanje junija poročala o napredku glede krepitve zmogljivosti pri obravnavi hibridnih groženj, vključno s kibernetiko varnostjo, strateškim komuniciranjem in protiobveščevalnimi dejavnostmi.

4. SKLEP

Dobro delujoč, svoboden in pluralen informacijski ekosistem, ki je osnovan na strokovnih standardih, je nepogrešljiv za zdravo demokratično razpravo. Komisija je pozorna na grožnje, ki jih dezinformacije predstavljajo za našo odprto in demokratično družbo. Komisija predstavlja celovit pristop, s katerim se želi odzvati na te resne grožnje s spodbujanjem digitalnega ekosistema, ki temelji na preglednosti, in dajanjem prednosti visokokakovostnim informacijam, opolnomočenju državljanov zoper dezinformacije ter zaščito naših demokracij in postopkov oblikovanja politik. Komisija poziva vse zadevne akterje, da znatno povečajo svoja prizadevanja za ustrezno reševanje problema. Prepričana je, da bodo navedeni ukrepi, če se bodo učinkovito izvajali, pomembno prispevali k boju proti dezinformacijam na spletu. Nadaljevala bo s svojim delom na tem področju.

Do decembra 2018 bo Komisija pripravila poročilo o doseženih rezultatih. V poročilu bo med drugim proučena potreba po nadaljnjem ukrepanju, s čimer bi zagotovili stalno spremljanje in ocenjevanje opisanih ukrepov.